

24.11.2020

EOAK/5415/2019

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Saksin

Esittelijä: Esittelijäneuvos Kaija Tanttinen-Laakkonen

LÄÄKÄRINTODISTUS AJOKORTTIA VARTEN

1 KANTELU

Kantelija arvosteli Keminmaan terveyskeskuksen menettelyä ajokorttiodistuksen saamisessa.

Kantelijan kertoman mukaan hän otti puhelimitse yhteyttä terveyskeskukseen, koska hän tarvitsi vastaanottoajan saadakseen lääkärintodistuksen ajokorttia varten. Hän ei saanut vastaanottoaika, vaan hänet ohjattiin varaamaan aika yksityiseltä sektorilta.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta Keminmaan terveyskeskuksen johtava lääkäri antoi 31.10.2019 lausunnon, johon liittyi Mehiläisen Länsi-Pohja Oy:n lääketieteellisen johtajan ja vastaanottopalveluiden linjajohtajan 17.10.2019 antama selvitys.

3 RATKAISU

3.1 Keskeiset oikeusohjeet

Perustuslaki

Perustuslain (731/1999) 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä.

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Terveydenhuoltolaki

Terveydenhuoltolain (1326/2010) 22 §:n mukaan kunta on velvollinen huolehtimaan siitä, että sen asukas tai terveyskeskuksen potilas saa terveydentilaansa koskevan todistuksen tai lausunnon silloin, kun todistuksen tai lausunnon tarve perustuu lakiin, taikka on asukkaan tai potilaan hoidon, toimeentulon, opiskelun tai muun vastaavan syyn kannalta välttämätöntä.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta

Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annetun lain (733/1992) 4 §:n mukaan kunta voi järjestää sosiaali- ja terveydenhuollon alaan kuuluvat tehtävät:

- 1) hoitamalla toiminnan itse;
- 2) sopimuksin yhdessä muun kunnan tai muiden kuntien kanssa;
- 3) olemalla jäsenenä toimintaa hoitavassa kuntayhtymässä;
- 4) hankkimalla palveluja valtiolta, toiselta kunnalta, kuntayhtymältä tai muulta julkiselta taikka yksityiseltä palvelujen tuottajalta; taikka
- 5) antamalla palvelunkäyttäjälle palvelusetelin, jolla kunta sitoutuu maksamaan palvelun käyttäjän kunnan hyväksymältä yksityiseltä palvelujen tuottajalta hankkimat palvelut kunnan päätöksellä asetettuun setelin arvoon asti (1 mom.).

Hankittaessa palveluja 1 momentin 4 ja 5 kohdassa tarkoitettua yksityiseltä palvelujen tuottajalta kunnan tai kuntayhtymän on varmistettava siitä, että hankittavat palvelut vastaavat sitä tasoa, jota edellytetään vastaavalta kunnalliselta toiminnalta (3 mom.).

Kuntalaki

Kuntalain (410/2015) 8 §:n 2 momentin mukaan tehtävien hoidosta järjestämisvastuussa oleva kunta tai kuntayhtymä vastaa järjestettävien palvelujen ja muiden toimenpiteiden:

- 1) yhdenvertaisesta saatavuudesta;
- 2) tarpeen, määrän ja laadun määrittelemisestä;
- 3) tuottamistavasta;
- 4) tuottamisen valvonnasta;
- 5) viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä.

Kuntalain 9 §:ssä säädetään palvelujen tuottamisesta.

Kunta tai kuntayhtymä voi tuottaa järjestämisvastuulleen kuuluvat palvelut itse tai hankkia ne sopimukseen perustuen muulta palvelujen tuottajalta (1 mom.). Julkisen hallintotehtävän kunta voi kuitenkin antaa muulle kuin viranomaiselle vain, jos siitä erikseen lailla säädetään (2 mom.). Kunnan tai kuntayhtymän hankkiessa laissa säädettyjä palveluja muulta palvelujen tuottajalta sillä säilyy 8 §:n 2 momentissa tarkoitettu järjestämisvastuu. Tämän lisäksi palvelujen tuottajan vastuu palveluista määräytyy sen mukaan, mitä tässä laissa tai muualla säädetään, sekä mitä kunta tai kuntayhtymä ja palvelujen tuottaja sopivat (3 mom.).

Hallintolaki

Hallintolain (434/2003) 7 § koskee palveluperiaatetta ja palvelun asianmukaisuutta.

Asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita ja viranomaisen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti (1 mom.).

Viranomaisen velvollisuudesta tiedottaa toiminnastaan ja palveluistaan sekä yksilöiden ja yhteisöjen oikeuksista ja velvollisuuksista toimialaansa liittyvissä asioissa säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 20 §:n 2 momentissa (2 mom.).

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1991) 20 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen on tiedotettava toiminnastaan ja palveluistaan sekä yksilöiden ja yhteisöjen oikeuksista ja velvollisuuksista toimialaansa liittyvissä asioissa.

3.2 Asiassa saatu selvitys

Johtava lääkäri toteaa lausunnossaan, että asiaa koskeva säädös on ollut tiedossa ja että Keminmaan terveyskeskuksessa on tehty ajoterveystarkastuksia. Terveyskeskuksessa on 1.1.- 30.6.2019 välisenä aikana tehty 46 ajoterveyttä koskevaa tarkastusta. Johtavan lääkärin mukaan Lapin aluehallintovirasto on tiedotteessaan 4.9.2019 muistuttanut säädöksestä. Tiedote lähetettiin samana päivänä tiedoksi myös palvelujen tuottajalle, Mehiläinen Länsi-Pohja Oy:lle.

Johtava lääkäri toteaa terveystalvissa vastaavan tahon kannanottona, että potilaan informoinnissa ei menetelty säädöksen mukaisesti. Palvelujen tuottajan selvityksen mukaan ohjeistusta selkiytetään ja tehostetaan henkilökunnan perehdytystä. Johtavan lääkärin mukaan ajoterveystarkastusten tekemistä seurataan edelleen, eikä asia anna tässä vaiheessa tilaajan puolelta aiheutta muihin toimenpiteisiin.

Lääketieteellinen johtaja ja palvelualuejohtaja toteavat selvityksessään, että Keminmaan kunta on ulkoistanut terveysaseman perusterveydenhuollon palvelut 1.6.2018 alkaen Mehiläinen Terveystalvut Oy:lle. Keminmaan terveysasemalla toimitaan lakiin perustuen ja annetaan ajo-oikeuteen liittyviä lääkärinlausuntoja tarvittaessa, vaikka lausunnon antaminen ei kuulukaan hoitotakuun piiriin. Kantelun johdosta selkiytetään ohjeistusta ja tehostetaan hoidon tarpeen arvioinnista vastaavan hoitohenkilökunnan perehdytystä.

3.3 Keminmaan terveyskeskuksen menettelyn arviointi

Terveystalvutlain 22 §:n mukaan kunta on velvollinen huolehtimaan siitä, että sen asukas tai terveyskeskuksen potilas saa terveydentilaansa koskevan todistuksen tai lausunnon silloin, kun todistuksen tai lausunnon tarve perustuu lakiin, taikka on asukkaan tai potilaan hoidon, toimeentulon, opiskelun tai muun vastaavan syyn kannalta välttämätöntä.

Terveystalvutlakia koskevassa hallituksen esityksessä todetaan, että lakiin perustuvilla todistuksilla tai lausunnoilla tarkoitetaan tässä yhteydessä sellaisia todistuksia tai lausuntoja, joiden tarpeellisuudesta on säädetty laissa, asetuksessa tai asetuksen nojalla annetussa

päätöksessä. Yhtenä esimerkkinä tällaisesta todistuksesta mainitaan ajokorttitodistus (HE 90/2010 vp, s. 114).

Totean, että kunnat voivat kuntalain sekä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annetun lain säännösten perusteella toteuttaa sosiaali- ja terveyspalveluiden lakisääteistä järjestämisvelvollisuuttaan myös hankkimalla palveluita yksityisiltä palvelujen tuottajilta. Kunta ei voi kuitenkaan näiden säännösten nojalla siirtää yksityisille palvelujen tuottajille sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisvelvollisuuttaan.

Korostan sitä, että hankkiessaan palveluita yksityiseltä palvelujen tuottajalta kunnan on sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annetun lain mukaan varmistuttava siitä, että hankittavat palvelut vastaavat sitä tasoa, jota edellytetään vastaavalta kunnalliselta toiminnalta. Totean kunnan tämän velvollisuuden sisältävän myös sen varmistamisen, että yksityinen palvelujen tuottaja noudattaa hallintolaissa säädettyjä hyvän hallinnon periaatteita, kuten hallintolain 7 §:ssä säädettyä palveluperiaatetta ja palvelun asianmukaisuutta.

Keminmaan kunta on ostanut terveysaseman perusterveydenhuollon palvelut yksityiseltä palvelujen tuottajalta, Mehiläinen Terveyspalvelut Oy:ltä. Ajokorttitodistuksen antaminen on kunnan järjestämisvelvollisuuteen kuuluva lakisääteinen tehtävä. Katson, että kantelijan oikeus perustuslain 19 §:n 3 momentissa turvattuihin riittäviin terveyspalveluihin ei toteutunut, koska hänelle ei annettu lääkärin vastaanottoaika ajokorttitodistusta varten, vaan hänet ohjattiin lainvastaisesti yksityiselle sektorille. Kantelijan ohjaaminen yksityiselle sektorille johtui palvelujen tuottajan käytössä olleesta puutteellisesta ohjeistuksesta ja hoidon tarpeen arvioinnista vastaavan henkilökunnan riittämättömästä perehdytyksestä.

Saadun selvityksen mukaan Mehiläinen Länsi-Pohja Oy selkiyttää ohjeistusta ja tehostaa hoidon tarpeen arvioinnista vastaavan hoitohenkilökunnan perehdytystä. Pidän tätä tarpeellisena ja asianmukaisena menettelynä. Totean, että Keminmaan terveyskeskuksen on perusteltua varmistua ohjeistuksen lain- ja asianmukaisuudesta ja henkilökunnan perehdytyksen riittävydestä.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.3 esittämäni käsitykset menettelyn lainvastaisuudesta Keminmaan terveyskeskuksen ja Mehiläinen Länsi-Pohja Oy:n tietoon.

Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni niille.